

Per Øverland: Historieglimt 221

-

Dalen blindeskole

Godseieren på Leira, Thonning Owesen, døde 1. mars 1881. Han hadde testamentert en del av sin store formue til blindesaken. Han ville at det skulle bygges en blindeskole i Trondheim. Det ble til Dalen offentlige skole for blinde. Thonning Owesens legatsmidler ble brukt til å kjøpe Dalen prestegård som var til salgs i 1905. 40 mål av gården skulle tilhøre skolen. Resten skulle leies ut eller selges ved behov. Det ble utlyst en arkitektkonkurranse i 1909. Arkitekt Johan Osness vant konkurransen og fikk i oppdrag å bygge blindeskolen. Den prektige hovedbygningen ble reist og står der fremdeles. I 1912 kunne de første elevene tas i mot.

Blindeskolen ble en yrkesskole for hele landet og en barneskole for det nordenfjelske Norge. Her var klasserom, musikkværelse, gymnastikksal, svømmehall, sovesaler og spisesal.

Nordenfjeldske Blindeskole, 1915. Eier: Byarkivet.

Blindeskolen la blant annet stor vekt på musikk og en rekke av landets mest fremragende organister kom derfra. Det er tankevekkende at det skulle en privat gave til for å få reist en stor moderne blindeskole. De bevillende myndigheter nølte med å skaffe penger til undervisning for barn med problemer. Verdens

første blindeskole kom i Paris i 1784. I Trondhjem ble en privat blindeskole startet på Gløshaugen i 1886. Den ble overtatt av staten i 1893 og flyttet til Klæbu. Staten opprettet sitt direktorat for skolene for døve, blinde og åndssvake. Mange påpekte det uheldige i å sette døve og blinde i samme kategori som åndssvake barn, men her skal vi heller se på den nye skolen for blinde.

Byggingen startet den 21. september 1910. Arbeidet tok to år og kostet kr. 379.000. Beløpet kan mangedobles for å få kroneverdien i 2016. Både fjøset og stabburet på Dalen gård ble flyttet fordi de kom for nær det nye bygget. Planen var å benytte den gamle presteboligen til hus for bestyreren, men det ble heller bygd en egen bestyrerbolig øst for hovedbygget. Den lå der Olavsgården nå står. Våningshuset fra prestegården er senere flere ganger ominnredet innvendig, men fremdeles står det gamle, stilrene huset med stort sett uendret eksteriør og er i full bruk. Skolen var planlagt og bygd som kombinert barneskole og yrkesskole. Den skulle bli barneskole for blinde barn fra hele det nordenfjelske Norge og yrkesskole for menn fra hele landet. Planløsningen er bedømt til å ligge langt forut for sin tid. I første etasje var det klasserom, kontorer, dagligstuer, leseværelse og bibliotek. Spisesalen lå midt i bygningen og skilte mellom barneavdelingen i østfløya og yrkesskoleavdelinga i vestfløya. I andre etasje var det musikkrom, gymnastikksal, vaskerom, sykeavdeling og sovesaler. Fra Kirke- og undervisningsdepartementet kom det en bemerkning om at sovesaler for gutter og jenter kanskje burde ligge lenger fra hverandre, men det ble ikke gjort noen endring. I kjelleren var det verksteder og trykkeri der det ble lagd bøker i punktskrift. Kjelleren hadde også sentralfyr, bad og et av landets første innendørs svømmebassenger. På internett kan en finne en rekke bilder fra anlegget, både ute og inne, og av livet på skolen.

Det første året var det 29 elever ved barneskolen og 36 elever ved yrkesskolen. I barneskolen fikk elevene undervisning i kristendomskunnskap, norsk, skrivning (punktskrift og blyantskrift), regning, naturkunnskap, historie, geografi, engelsk, musikk, gymnastikk, svømming og håndarbeid. Yrkesskolen gav opplæring i snekker- og skomakerfag, kurvmakeri og børstebinding. De hadde også musikk med pianostemming og opplæring til organisteksamen. Orgelet stod i gymnastikksalen. Det var tegnet av arkitekt Osness og bygd av brødrene Torkildsen i Åsen. Kurvmakeriet lå i kjelleren, mens de andre verkstedene fikk plass i den gamle prestegården. Fra snekkerverkstedet var møbler og andre bruksgjenstander til salgs. I kurvmakerverkstedet ble det lagd stoler, kufferter, vugger, klæskurver og mye annet som ble populært fordi det var pent utført. Mer om dette kan en lese i Kjell Furusets artikkel om Dalen i Strinda historielags årbok 2008.

Kombinasjonen av barneskole og yrkesskole for voksne menn var ikke uproblematisk. Mange blinde menn fikk på Dalen et godt utgangspunkt for sitt yrkesliv. Ikke minst gjaldt det organister. En rekke av landets beste organister kom herfra. Et par navn kan nevnes: Einar Meling i Frogner kirke og Trygve Kåsin i Eidanger. I 1925 ble yrkesskolen flyttet til Oslo og barna ved blindeskolen i Oslo ble flyttet til Dalen som nå fikk 90 elever det første året etter omorganiseringen. Et problem var at mange av barna lengtet etter sin familie som de hadde så langt unna at de sjelden fikk være sammen med dem. Inntrykket er likevel at Dalen var et godt sted å være for elever og lærere.

Det ble drevet blindeskole her helt fram til 1976 med unntak av krigsårene 1940-45. Elever og lærere ble flyttet til Klæbu og Orkdal. I Klæbu holdt de til i ungdomshuset og på gammelskolen i bygda. I Orkdal fikk undervisningen plass ved Torshus folkehøgskole. Tyskerne inntok bygningene og bygde brakker og garasjer på eiendommen. Bygningene ble svært ramponert av okkupantene. Tyskerne skal ha underminert hovedbygget med 4,5 tonn sprengstoff! Etter krigens slutt ble skolen rekvirert av engelske tropper og ble først frigitt til sivil bruk ved juletider 1945. Grundig rengjøring og reparasjon fra kjeller til loft måtte til før skolen kunne flytte tilbake. Det skjedde høsten 1946. Skolens store orgel ble ødelagt og erstattet av et nytt i 1962. Det er nå restaurert og står i det nye glasshuset bak hovedbygningen. Blindeskolen holdt til på Dalen til 1976 da den flyttet til et nytt anlegg på Tambartun, i Melhus. I 1988 ble den siste blinde eleven utskrevet fra Tambartun skole. Så kom det landsomfattende Tambartun ressurs- og kompetansesenter for blinde, men det skal også nedlegges eller flyttes. Statped er blitt det nye landsomfattende ressurs- og kompetansesenter som skal veilede kommunene med hensyn til synshemmede elever som nå er integrert i de vanlige skolene.